

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr. Miriam Hajrová

Metódy podporujúce kooperatívne učenie

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Bratislava
2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Mgr. Miriam Hajrová

Kontakt na autora: Pracovisko: ZŠ Tribečská 1653/22, 955 01 Topoľčany
miriamhajrova@gmail.com

Názov OPS/OSO: Metódy podporujúce kooperatívne učenie

Rok vytvorenia 2014

OPS/OSO: X. kolo výzvy

Odborné stanovisko vypracoval: PaedDr. Štefan Dragúň

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

kooperatívne učenie, skupiny, dvojice, žiaci, metódy, aktivity, učiteľ, spolupráca, zručnosti, učenie, pravidlo

Anotácia

Práca vysvetľuje, čo je kooperatívne učenie, a konkrétne opisuje aktivity rozvíjajúce kooperatívne zručnosti žiakov vo dvojiciach a v skupinách. Zároveň poskytuje niekoľko ukážok vyučovacích hodín s kooperatívnymi metódami, využitelnými už v primárnom vzdelávaní. Metódy kooperatívneho učenia sa dajú využiť vo všetkých vyučovacích predmetoch a vo všetkých stupňoch vzdelávania.

Akreditované programy kontinuálneho vzdelávania

Kooperatívne vyučovanie na 1.stupni ZŠ	151/2010 - KV
Metódy a formy práce podporujúce kritické myslenie u žiakov zo sociálne vznevýhodneného prostredia	841/2012- KV
Projektové vyučovanie v edukačnom procese	178/2010 - KV

OBSAH

ÚVOD	5
1 OPIS OPS V EDUKAČNEJ PRAXI	7
1.1 Kontext a rámec	7
1.2 Špecifiká cieľovej skupiny	7
1.3 Ciele osvedčenej pedagogickej skúsenosti	7
1.4 Požadované kompetencie od žiaka	7
1.5 Požadované kompetencie od učiteľa	7
2 KOOPERATÍVNE UČENIE	9
2.1 Čo je kooperatívne učenie	9
2.2 Základné prvky kooperatívneho učenia	10
2.3 Spolupráca vo dvojiciach, v malých a veľkých skupinách	11
2.3.1 Učenie vo dvojiciach	11
2.3.2 Učenie sa v skupine	12
3 METÓDY PODPORUJÚCE KOOPERATÍVNE UČENIE	14
3.1 Metódy rozvíjajúce kooperatívne zručnosti vo dvojiciach	14
3.2 Metódy rozvíjajúce kooperatívne zručnosti v skupinách	15
4 AKTIVITY REALIZOVANÉ NA VYUČOVACÍCH HODINÁCH VLASTIVEDY	17
4.1 Vyučovacia hodina s použitím metódy rotačný prehľad	17
4.2 Vyučovacia hodina s použitím metódy vennov diagram	18
4.3 Vyučovacia hodina s použitím metódy skladačka	20
4.4 Vyučovacia hodina s použitím metódy rovnakí/rozdielni	21
ZÁVER	23
Zoznam príloh	25

ÚVOD

Hlavným podnetom k vytvoreniu tejto práce bolo ponúknuť učiteľom primárneho vzdelávania ukážku vyučovacích metód kooperatívneho učenia a poukázať na význam takéhoto spôsobu vyučovania.

Obsahom vyučovania by sa podľa štátneho vzdelávacieho programu mali stať myšlienkové procesy. Žiaci by sa mali naučiť mnohým zručnostiam, vedieť sa rozhodovať, mať svoj názor, vedieť riešiť problémy, vedieť sa učiť z viacerých zdrojov, vedieť prezentovať svoju prácu, myšlienky. Škola by mala deti pripraviť na tento svet plný kooperatívnych vzťahov. Spoločné učenie rozvíja sociálne a rozumové schopnosti. Mnohé z toho, čo sa človek naučí, je v súčinnosti s druhými. V spolupráci s druhým človek vždy dosiahne viac. Dokázať spolupracovať na spoločnej úlohe, vytvárať prostredie pre spoločné zdieľanie, dokázať potlačiť individualizmus v prospech fungovania celku, to je najdôležitejšie, čo by sa mali deti naučiť nielen v súvislosti so svojou budúcou prácou, zamestnaním, ale aj v súvislosti s formovaním partnerských a rodinných vzťahov.

Východiskovým dokumentom pre primárne vzdelávanie je Štátny vzdelávací program pre 1. stupeň ZŠ – ISCED 1- Primárne vzdelávanie, ŠPÚ 2008. V uvedenom dokumente sa za kľúčové kompetencie okrem iných považujú personálne a interpersonálne schopnosti, ktoré zahŕňajú spôsobilosti sebazdokonaľovania a výkonnosti, regulovať svoje správanie, tvoriť progresívne medziludské vzťahy, preberať zodpovednosť, byť spolupracujúcim a tolerantným.

Deti sa najlepšie učia vtedy, keď majú „prístup“ k tvorivej činnosti ľudí, ktorí ich obklopujú. Najlepšie podmienky na učenie majú vtedy, keď sú na ne kladené nároky rozširujúce rozsah ich poznania. Kľúčom k tomu, aby učiteľ správne odhadol mieru svojich nárokov na žiakov, je jeho empatia, záujem a dennodenné spoznávanie svojich žiakov.

Spolupráca je pri dosahovaní cieľov najdôležitejšia. Výsledky jednotlivca sú podporované činnosťou celej skupiny a celá skupina profituje z práce svojich členov. Základnými kľúčovými pojmami kooperatívneho vyučovania sú: zdieľanie, spolupráca, podpora. Medzi základné znaky patrí vzájomná pozitívna závislosť, interakcia členov skupiny, osobná zodpovednosť, formovanie a využitie interpersonálnych zručností, reflexia skupinovej činnosti.

Pre kooperatívne učenie je charakteristické rozdelenie žiakov do skupín podľa rôznych hľadísk, napríklad podľa záujmu, druhu činnosti, náročnosti úloh, náhodným alebo zámerným delením podľa nejakého pravidla, odčítaním. Skupinu tvoria dvaja až siedmi žiaci. Práca v skupine zlepšuje priebeh učenia a využívania sa často najmä vo fáze precvičovania a upevňovania poznatkov a zručností. Táto organizačná forma sa snaží prispôbiť výučbu individuálnym potrebám a záujmom jednotlivých žiakov, je to jej výhoda oproti hromadnému, čiže frontálnemu vyučovaniu.

V práci predstavujem niekoľko techník, ktoré umožňujú žiakom navyknúť si na princípy tvorivého procesu a spolupráce. Na hodinách tak môžu fungovať ako živé bytosti – ako ľudia, ktorí vedia uvažovať, predvídať, myliť sa, tápať, dúfať, prejavovať empatiu, humor, sklamanie, hnev i vášeň, najmä však tvorivosť a originalitu, ktoré sú celkom

vhodné stimulácie a podpory. Učia sa tak zároveň kriticky myslieť a kriticky hodnotiť všetky javy, skutočnosti a udalosti v okolí i vzdialenom svete. Toto je jedným zo spôsobov, ako rozvíjať kľúčové kompetencie žiakov v základných školách. Opísané aktivity mám vyskúšané so žiakmi primárneho vzdelávania, ale myslím si, že sú vhodné aj pre starších žiakov.

Prácu mám rozdelenú do štyroch kapitol. V prvej kapitole opisujem ciele OPS a kompetencie žiaka a učiteľa. V druhej kapitole vysvetľujem, čo vlastne kooperatívne učenie je a aké sú základné prvky kooperatívneho učenia. V tretej kapitole opisujem metódy kooperatívneho učenia. Techniky kooperatívneho učenia s konkrétnymi ukážkami prác žiakov a s odporúčaniami ich použitia v praxi opisujem vo štvrtej kapitole.

1 OPIS OSVEDČENEJ PEDAGOGICKEJ SKÚSENOSTI V EDUKAČNEJ PRAXI

1.1 Kontext a rámec

Osvedčená pedagogická skúsenosť vychádza z pedagogickej praxe na 1. stupni základnej školy. Pre jej realizáciu je potrebné, aby sa učitelia a žiaci oboznámili s postupom a cieľom jednotlivých vyučovacích metód a stratégií, ktoré sú zamerané na rozvíjanie kritického myslenia a kooperatívneho učenia. Vzhľadom na tento fakt vo svojej osvedčenej pedagogickej skúsenosti ponúkam opis niektorých metód a stratégií a praktické ukážky toho, ako je možné realizovať ich v praxi.

1.2 Špecifikácie cieľovej skupiny

Metódy kooperatívneho učenia, ktoré opisujem v práci, boli realizované so žiakmi 1. stupňa základnej školy. Je vhodné už od prvého ročníka základnej školy učiť žiakov pracovať v kooperácii. Vo vyšších ročníkoch je potom pri využívaní kooperatívnych metód práca so žiakmi jednoduchšia.

1.3 Ciele osvedčenej pedagogickej skúsenosti

Hlavným cieľom tejto práce bolo vyzdvihnúť význam kooperatívneho učenia a ukázať niekoľko aktivít kooperatívneho učenia využiteľných už v primárnom vzdelávaní. Ďalšími cieľmi je vyvolať zamyslenie o prostredí triedy, ktoré si môže učiteľ sám vytvoriť, ak použije prístupy kooperatívneho učenia. Trieda sa vtedy stáva miestom, kde učitelia a žiaci uvažujú, kde žiaci sa vedome zapájajú do aktivít, v ktorých získavajú zmysluplné skúsenosti.

1.4 Požadované kompetencie od žiaka

- vedieť pracovať v skupinách
- vedieť pochopiť význam textu
- vedieť vyjadriť svoje pocity
- vedieť formulovať svoj názor
- vedieť prijímať a spracovať informácie
- načúvať myšlienkam iných žiakov o téme

1.5 Požadované kompetencie od učiteľa

- vedieť u žiakov rozvíjať kritické myslenie
- poznať význam kooperatívneho učenia
- mať osvojené didaktické zásady, stratégie, metódy a techniky kooperatívneho vyučovania
- vedieť plánovať, pripraviť a tvorivo riadiť proces učenia

- flexibilne reagovať a stimulovať nové, pre žiakov podnetné situácie
- diagnostikovať, akceptovať a saturať aktuálne potreby žiakov
- byť schopný sebareflexie a permanentného sebarozvíjania
- mať schopnosti a možnosti systematicky tvoriť a riešiť úlohy v osobnom aj verejnom kontexte

2 KOOPERATÍVNE UČENIE

„Čo dnes dokáže dieťa v spolupráci s druhými, dokáže zajtra samo.“

(Vygotskij)

Mnohé z nášho učenia je založené na úspechu dosiahnutom spoluprácou. Spoločne s druhými môžeme urobiť a dosiahnuť viac než samostatne. Deti sa najlepšie učia vtedy, keď majú prístup k tvorivému konaniu ľudí okolo seba.

2.1 Čo je kooperatívne učenie

Kooperatívne učenie vzniká, keď žiaci pracujú spolu – niekedy v pároch, niekedy v malých skupinách – aby vyriešili spoločný problém, preskúmali spoločnú tému, alebo stavali na spoločnom chápaní pri vytváraní nových nápadov, nových kombinácií alebo jedinečných prípadov.

Najlepšie podmienky pre učenie sú vtedy, ak sú deti vystavené nárokom, ktoré rozširujú rozsah ich poznania. Najviac deťom pomáme, keď ich nabádame, aby prekročili hranicu svojho chápania. Ak sú nároky príliš veľké, vzniká riziko, že to skončí neúspechom a frustráciou. Ak sú príliš malé, dieťa neuplatní svoje možnosti. Úlohou učiteľa je preto poskytnúť dieťaťu komunikačný rámec pre učenie. Od vytvorenia komunikačného rámca pre deti závisí úspech v učení.

Komunikačný rámec vyjadrený otázkami:

Kde sa nachádzame?

Aká je prítomná situácia, úloha alebo problém? Čo vieš a čo potrebuješ vedieť? Koho a čoho sa to týka? Prečo je to tak, ako to je?

Kde chceme dôjsť?

K čomu sa chceš dopracovať? Čo chceš urobiť? Aké prekážky v tom bránia? Ako sa tam chceš dostať? Kto alebo čo ti pri tom pomôže? Akými cestami pôjdeš? Ako poznáš, že si tam dospel?

Komunikačný rámec pomáha deťom:

- vyjadriť to, čo je známe
- dosiahnuť nové pochopenie „myslením nahlas“, zápasom s nápadmi a vyjasňovaním myšlienok
- reflektovať výsledky zvažovaním toho, čo sa naučili a výmenou myšlienok s ostatnými žiakmi a dospelými

Na to, aby sme deťom pomohli naučiť sa, ako sa učiť, nestačí len samotné zadávanie úloh. Musíme sa snažiť sprostredkovať im tieto kľúčové prvky:

- uvažuj o tom, čo chceš urobiť a čo chceš dosiahnuť
- uvažuj, prečo to robíš a vlastnými slovami povedz účel svojej činnosti
- uvažuj, ako to robíš a čo ti môže pomôcť dosiahnuť úspech
- uvažuj, čo si urobil, a zamysli sa nad výsledkom (nad postupom, výtvorom)
- uvažuj, čo urobíš ďalej a ako využiješ to, čo si sa naučil (Fischer, 1997)

Výsledky kooperatívneho učenia:

- vyššie výkony a zlepšenie miery uchovávaní v pamäti
- hlbšie porozumenie a kritické myslenie
- dlhší aktívny učebný čas a menej vyrušovania
- vyššia výkonová a vnútorná motivácia učiť sa
- vyššia schopnosť nazerať na situácie z rôznych hľadísk

- pozitívne, akceptujúce a stimulačné vzťahy k rovesníkom, a to bez ohľadu na etnickú príslušnosť, pohlavie, schopnosti, spoločenskú triedu, prípadne hendikep
- vyššia miera spoločenskej podpory okolia
- lepšia psychika
- pozitívnejšie postoje k vyučovacím predmetom, učeniu a škole
- pozitívnejší postoj k učiteľom

Pri kooperatívnom učení deti zistia, že jeden druhého potrebujú, na splnenie úlohy, ktorú dostala dvojica, prípadne skupina, vzájomne podporujú učenie tak, že si pomáhajú, vymieňajú informácie a podporujú úsilie učiť sa, vysvetľujú spolužiakom, diskutujú s nimi a učia ich to, čo vedia.

Učiteľ sleduje spoločnú činnosť dvojíc (skupín) a dáva im i celej triede spätnú väzbu.

Dôvodom pre využívanie spolupráce je fakt, že môžeme očakávať viac od detí, ktoré pracujú spolu, ako keď pracuje každé dieťa samo.

2.2 Základné prvky kooperatívneho učenia

Vzájomná pozitívna závislosť členov

Žiaci zistia, že jeden druhého potrebujú, aby splnili úlohu, ktorú dostala skupina („spolu plávajme alebo sa spolu utopíme“). Učitelia môžu podnecovať vzájomnú závislosť tak, že stanovujú spoločné ciele (učte sa a uistite sa, či sa všetci členovia skupiny učia), spoločnú odmenu (ak všetci členovia skupiny dosiahnu výkon nad stanovenú hranicu, každý dostane bod navyše), spoločné zdroje (jeden papier pre každú skupinu alebo každý člen skupiny dostane časť cieľovej informácie), určené roly („zhŕňač“, podporovateľ participácie, elaborátor).

Podporná interakcia tvárou v tvár

Žiaci budú vzájomne podporovať učenie tak, že si budú pomáhať, vymieňať si informácie a podporovať úsilie učiť sa. Žiaci budú vysvetľovať spolužiakom, diskutovať s nimi a učiť ich to, čo vedia. Učiteľ usporiada skupiny tak, že žiaci sedia kolenami k sebe a preberajú každé hľadisko úlohy.

Osobná zodpovednosť

Výkon každého žiaka sa posudzuje v krátkych intervaloch a výsledky sa oznamujú celej skupine i žiakovi. Učitelia môžu štrukturovať osobnú zodpovednosť tak, že dajú každému druhému žiakovi test, alebo náhodne vyberú jedného člena skupiny, aby poskytol odpoveď. Toto je potrebné robiť opatrne a s pozitívnym nábojom. Má to podporovať napredovanie, nie zvyšovať zaostávanie niektorých žiakov.

Interpersonálne zručnosti a zručnosti pre prácu v malej skupine

Skupiny nemôžu fungovať účinne, ak žiaci nemajú primerané sociálne zručnosti na kolaboratívnu prácu, alebo tieto zručnosti nevedia využiť. Učitelia musia v škole cieľavedome vyučovať tieto zručnosti. Kolaboratívne zručnosti zahrňujú vodcovstvo, rozhodovanie, budovanie dôvery, komunikáciu a zručnosti na zvládnutie konfliktov.

Práca v skupine

Skupiny potrebujú čas na diskusiu o tom, ako napredujú k svojim cieľom a ako udržujú medzi členmi efektívne pracovné vzťahy. Učitelia organizujú skupinovú prácu tak, že dávajú úlohy ako:

- a) napíšte aspoň tri činnosti členov, ktoré prispeli k úspechu skupiny
- b) uveďte jednu činnosť, ktorá prispeje k tomu, aby bola skupina zajtra ešte úspešnejšia. Učitelia tiež sledujú spoločnú činnosť skupín a dávajú im i celej triede spätnú väzbu.

Základné princípy

Pri vytváraní hodín zameraných na rozvoj uvažovania by sme mali dodržiavať niekoľko základných princípov. Deti budú lepšie myslieť, ak majú dostatok príležitostí cvičiť nové prístupy v myslení, ktoré sme predviedli. Mali by sme sa sústrediť na niekoľko postupov, ktoré sú najúčelnejšie a ktoré možno preniesť z jedného vyučovacieho predmetu na druhý, aby ich žiaci systematicky používali. (Meredith, 1999, s. 7-8)

2.3. Spolupráca vo dvojiciach, v malých a veľkých skupinách

2.3.1 Učenie sa vo dvojiciach

Učenie sa vo dvojiciach prospieva:

- **vyučujúcemu dieťaťu, ktoré pomáha**

Vyučujúce (pomáhajúce) dieťa môže mať prospech z prevzatia dozerajúcej úlohy. Hoci vyučuje učivo, ktoré už zvládlo, môže v oblasti svojho poznania ďalej rôznym spôsobom získavať. Pri poskytovaní pomoci vyučovanému dieťaťu uplatňuje svoje vedomosti a schopnosti cielene. Tým ich konsoliduje, vyplňuje medzery, nachádza nové významy, rozširuje svoj pojmový rámec. Viac chápe proces učenia, prekážky v ňom, hľadá spôsoby, ako ich prekonať. Pretože deti nemajú metakognitívne schopnosti dospelých, menej vedia o procese učenia sa, stáva sa, že vyučujúce dieťa ochotne poskytuje svoju pomoc, rady a pokyny nezmenšenou mierou aj vtedy, keď sa vyučovanému dieťaťu darí.

- **vyučovanému dieťaťu, ktoré dostáva pomoc**

Učiacemu dieťaťu sa pri partnerskom učení venuje mimoriadna individuálna pozornosť včítane spätnej informácie o jeho úsilí. Verbálna komunikácia s kamarátom môže byť pôsobivejšia ako s učiteľom, pokiaľ dobre funguje.

- **učiteľovi, ktorý sprostredkováva učenie**

Učiteľ a toto učenie môže sčasti oslobodiť od rutiny, ktorá sa vyžaduje pri riadení celej triedy. Je potrebné, aby podporoval vyučujúce i vyučované dieťa v ich spolupráci, vo vytváraní ich kladného citového vzťahu. Práca s partnerom by mala dieťaťu dodať sebadôveru k práci vo väčších skupinách.

Úloha učiteľa pri partnerskom učení:

- vybrať dieťa, ktoré potrebuje pomoc v nejakej oblasti výuky
- vybrať tomuto dieťaťu učebného partnera
- kedy, ako často a kde by sa mali schádzať
- akým spôsobom môže ich partnerstvo podporovať

Pri učení, ako sa učiť, potrebujú deti dostávať príležitosť vyučovať druhých a príležitosť učiť sa od nich.

Druhy vzťahov v kooperatívnom učení:

- partneri rovnocenní vekom i schopnosťami, ktorí spoločne premýšľajú a riešia problémy
- vyučujúci partneri, ktorí sú schopnejší
- vyučovaní partneri, ktorí sú menej schopní a môžu byť vyučovaní v špecifických úlohách čo prináša dieťaťu skúsenosť s úlohou „odborníka“ a učiteľa (Adamusová, 2001, s. 35-36)

2.3.2 Učenie sa v skupine

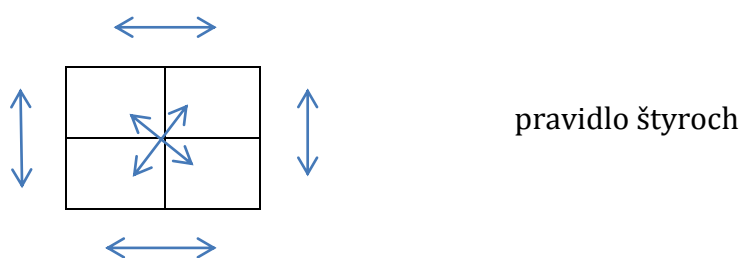
Pri plánovaní skupinovej činnosti je vhodné začať jednoduchšie – činnosťou dvojíc. Dvojiciam detí dáme jednoduchú úlohu (napr. predpovedať koniec príbehu). Potom vytvoríme skupinu spojením dvoch dvojíc dohromady. Dvojice si v skupine navzájom vymieňajú svoje nápady, diskutujú, skupina vytvorí svoje závery, ktoré prezentuje veľkej skupine – celej triede.

Hlavné prvky pri plánovaní skupinovej činnosti:

- **veľkosť skupiny**

Pri ich vytváraní sa môžeme riadiť týmito dvoma pravidlami:

- žiadne pevné pravidlo (na rôzne úlohy možno využívať skupiny s tromi, štyrmi a piatimi členmi)
- pravidlo štyroch (umožňuje maximum komunikácie medzi jednotlivcami – zatiaľ čo v skupinách s tromi alebo viacerými než štyrmi členmi, zostávajú niektorí členovia bokom)

- **zloženie skupiny** (podľa čoho – voľného výberu, priateľských vzťahov, s rovnakou alebo zmiešanou úrovňou schopností)
Ak vytvoríme skupinu na základe priateľských vzťahov, jednotliví členovia v nej nachádzajú akési bezpečie, ale tieto priateľské vzťahy nevedú vždy k rozvíjaniu vlastného myslenia. Priateľské skupiny ťažšie rozvíjajú sociálne schopnosti, t.j. nadväzovanie vzťahov s deťmi, ktoré nie sú žiakovi sympatické. Najväčšiemu počtu žiakov prospievajú skupiny so zmiešanou úrovňou schopnosti účastníkov, aj keď by deti mali tiež dostávať príležitosť pracovať s deťmi rovnako schopnými. Deti s vysokými schopnosťami obyčajne pracujú dobre v akejkoľvek schopnej skupine, do

ktorej sú zaradené. V skupinách so zmiešanou alebo nízkou úrovňou schopností často preberajú vedenie – vysvetľujú úlohu, organizujú riešenie problému.

- **riadenie skupiny** (aké stratégie vedú k úspechu)

Skupiny sú najvýkonnejšie vtedy, keď sú bez ohľadu na pohlavie členov dobrým tímom a zvládajú rozličné zručnosti, ktoré spolupráca vyžaduje.

Pre efektívnu prácu v skupine, žiaci potrebujú získať tieto zručnosti:

- schopnosť chápať potreby druhých a dávať im priestor
- schopnosť vyjadriť svoj názor
- schopnosť počúvať názory druhých
- schopnosť odpovedať, klásť otázky, diskutovať, argumentovať

Tieto zručnosti nie sú vrodené, učiteľ nemôže ich osvojovanie ponechať náhode. (Adamusová, 2001, s. 37-38)

3 METÓDY PODPORUJÚCE KOOPERATÍVNE UČENIE

3.1 Metódy rozvíjajúce kooperatívne zručnosti vo dvojiciach

Tieto krátke kooperatívne učebné postupy a stratégie si nevyžadujú veľa času na zorganizovanie, môžu sa do vyučovania zaradiť pomerne ľahko a rýchlo. Môžu sa používať na podporu skupinovej interakcie, pri ktorej sa žiaci naučia kooperovať na zložitejších úlohách.

1. aktivita: **Uvažuj – obráť sa k partnerovi – vymeňte si názory**
  1. Predložíme žiakom otázku alebo problém
  2. Nenecháme im čas na premyslenie odpovede
  3. Vyzveme ich, nech so susedom diskutujú o svojich odpovediach – vymenia si názory.

Táto jednoduchá technika sa môže použiť takmer vo všetkých vyučovacích predmetoch. Má dobré využitie pred výkladom učiva.

2. aktivita: **Zhrň – obráť sa k partnerovi – vymeňte si názory**

Požiadame žiakov, aby uvažovali o článku, ktorý už čítali. Ich úlohou je zhrnúť článok do 2 – 3 viet. Keď to urobia, obrátia sa k partnerovi a porovnajú svoje výroky, prediskutujú podobné a rozdielne vlastnosti, alebo spolu vytvoria jeden súhrn. Každá časť aktivity by mala trvať 2 – 3 minúty.

Táto jednoduchá párová aktivita je rozšírením predchádzajúcej a môže sa použiť po vysvetlení učiva, po čítaní alebo diskusií o téme.
3. aktivita: **Formuluj – vymeňte si názory – počúvaj – rozoberaj**

Partneri najprv individuálne formulujú odpovede, porovnávajú ich a počúvajú sa. Potom spolu v diskusií a rozbere vytvoria novú odpoveď alebo nové hľadisko. Táto aktivita angažuje žiakov do rozvoja myslenia.
4. aktivita: **Kreslenie vo dvojiciach**

Jeden z dvojice nakreslí obrázok, popíše ho druhému, ten sa pokúsi nakresliť ho podľa popisu.
5. aktivita: **Spoločné čítanie**

Partneri vytvoria spoločne nejaký text (správu, báseň, poviedku). Potom ho predčítavajú navzájom sebe alebo ostatným.
6. aktivita: **Karikatúry, kreslené vtipy**

Partneri technikou brainstormingu (voľných nápadov) navrhujú témy. Jeden z partnerov kreslí, druhý pripája text.
7. aktivita: **Pokyny**

Každý z partnerov vypracuje pokyny, pravidlá a postupy, ako niečo robiť (vyrobiť nejaký model, hrať hru). Potom o svojich pokynoch navzájom diskutujú.

8. aktivita: **Hodnotenie vo dvojici**
Každý podáva správu o práci svojho partnera tak, že pritom poukáže najmenej na dve úspešné veci a jednu, ktorú treba zlepšiť.
9. aktivita: **Predpovede párov**
Žiakom dáme zoznam niekoľkých slov, ktoré sa vzťahujú na vlastnosti hrdinov, prostredie a dej príbehu, ktorý je pre žiakov neznámy – nečítali ho. Po vypočutí zoznamu sa majú dvojice pozhovárať a spoločne odhadnúť, o čom bude príbeh hovoriť (vyslovia predpoveď).
Žiaci 5 – 6 minút diskutujú a potom napíšu svoje predpovede. Táto predpoveď sa môže robiť na začiatku, pred čítaním, alebo v priebehu čítania, kedy sa páry stretnú v istých momentoch, aby modifikovali svoje predpovede, podľa toho, ako sa príbeh odvíja. (Adamusová, 2001, s. 36-37)

3.2 Metódy rozvíjajúce kooperatívne zručnosti v skupinách

Učiteľ by si mal starostlivo premyslieť, aký cieľ vlastne sleduje rozdelením detí do skupín. Často k tomu nie sú žiadne dobré dôvody – deti by na svojich úlohách lepšie pracovali samostatne alebo vo dvojiciach. V skupinách by mali deti pracovať pri skupinových úlohách, ktoré si vyžadujú práve spoluprácu a vedie to k účinnejšiemu učeniu.

1. aktivita: **Prečo pracovať v skupine?**
So žiakmi navrhujeme dôvody, prečo pracovať v skupine.
2. aktivita: **Aké majú byť pravidlá?**
Požiadame deti v skupinách, aby vymysleli niekoľko pravidiel pre spoločnú prácu. Keď sa na nich deti dohodnú, môžu s nimi zoznámiť ostatných formou plagátu, vyvesením na nástenke.
3. aktivita: **Dokážete predviesť skupinový výtvor?**
Požiadame žiakov, aby si naplánovali výrobu diela, ku ktorému by prispel každý člen skupiny môže to byť text, projekt, hudobné vystúpenie, pohybové vystúpenie, výrobok a pod.
4. aktivita: **Prežili by ste ako skupina na pustom ostrove?**
Skupiny si predstavia, že stroskotali na pustom ostrove. Čo by potrebovali k prežitiu? Čím by mohol prispievať každý člen skupiny, aby pomohol ostatným prežiť? Čo by bolo potrebné urobiť? Ako by si členovia skupiny tieto úlohy podelili?
5. aktivita: **Dokáže vaša skupina navrhnúť riešenie problémov?**
Skupiny uvažujú o predloženej probléme. Majú ho prediskutovať a pokúsiť sa dohodnúť na spoločnom návrhu, ako ho riešiť.
6. aktivita: **Dokážete si v skupine čítať?**
Skupina sa strieda v hlasnom čítaní poviedky alebo knihy a žiaci majú o prečítanom diskutovať. Je užitočné, ak sa z nápadov všetkých skupín spoločne

zostaví súpis otázok, ktoré sa zameriavajú na pozornosť skupín, na dej, ilustráciu, spôsob, ako je príbeh napísaný.

7. aktivita: **Perá do stredu**

Členovia kooperatívnej skupiny diskutujú o danom probléme tak, že žiak, ktorý vysvetlí svoje riešenie problému, položí pero do stredu stola. Tento žiak do diskusie nezasahuje, až kým nie sú všetky perá v strede stola. Všetci členovia majú rovnaké práva prispieť do diskusie. Nikto nesmie dominovať nad ostatnými. Učiteľ môže vybrať jedno pero a opýtať sa, čím jeho majiteľ do diskusie prispel.

8. aktivita: **Okrúhly stôl a Kolotoč**

Okrúhly stôl je kooperatívna aktivita, pri ktorej skupina pracuje s hárkom papiera a ceruzkou. Jeden partner napíše myšlienku, potom podá papier a ceruzku susedovi naľavo. Ten k nej pripíše (rozvinie) myšlienku a postúpi papier ďalšiemu. Hra môže mať aj iný variant. Partneri používajú ceruzky rôznych farieb, čo vizuálne núti partnerov, aby prispievali rovnakým dielom. Učiteľovi to zároveň umožňuje rozlišovať príspevok každého žiaka osobitne. Kolotoč je ústna forma Okrúhleho stola. Každý účastník ústne prispieva k myšlienke, ktorú rozvíja skupina.

4 AKTIVITY REALIZOVANÉ NA VYUČOVACÍCH HODINÁCH

VLASTIVEDY

4.1 Vyučovacia hodina s použitím metódy rotačný prehľad

Ročník: štvrtý ISCED 1 – primárne vzdelávanie

Tematický celok: Tradície a zvyky

Téma: Opakovanie tematického celku

Organizačná forma: 45 – minútová vyučovacia hodina

Medzipredmetové vzťahy: slovenský jazyk a literatúra, prírodoveda, výtvarná výchova

Formy práce: skupinová práca,

Pomôcky: hárky papiera - formát A 3, fixky, perá, učebnice, mapa

Metódy: metóda rotačný prehľad, riadený rozhovor

Hlavný cieľ aktivity: vedieť rozdelenie zvykov a tradícií podľa ročných období

Čiastkový cieľ aktivity: vedieť uvažovať v súvislostiach, vedieť sa ohodnotiť

Vymedzenie kompetencií: mať pozitívny vzťah k svojmu okoliu, poznať aktivity kooperatívneho učenia, sociálne a komunikačné kompetencie, kompetencie riešiť problémy, hodnotenie svojej práce i práce spolužiakov

Metodický postup:

I. Úvodná časť: Evokácia

Žiakov oboznámime s cieľom hodiny. Vedeť riadený rozhovor o zvykoch a tradíciách v našom regióne. Frontálne opakujeme celý tematický celok.

II. Hlavná časť: Uvedenie si významu

Žiakov rozdelíme do skupín po štyroch. Vysvetlíme princíp aktivity – Rotačný prehľad, ktorá nás čaká – *príloha 1*. Po obvode triedy visia hárky papiera s nadpisom: jar, leto, jeseň, zima.

Každá skupina používa inú farbu pera alebo fixky a stojí pri jednom z hárkov. Po odštartovaní píše formou brainstormingu zvyky, ktoré sa konajú v príslušnom ročnom období. Po istom časovom intervale sa v smere hodinových ručičiek skupiny posúvajú k ďalšiemu hárku s nápisom iného ročného obdobia. Žiaci dopisujú na hárku to čo predchádzajúca skupina nenapísala. Informácie by sa nemali opakovať. Po prejdení všetkých hárkov sa vrátia k svojmu hárku. Skontrolujú informácie, ktoré sú na hárku napísané. Podľa rôznych farieb vieme rozoznať, ktorá skupina čo napísala.

Obr.č.1. Rotačný prehľad

(foto: Hajrová, M., 2014)

Obr.č.2. Rotačný prehľad

(foto: Hajrová, M., 2014)

III. Záverečná časť: Reflexia

Žiaci sa na základe doterajších vedomostí pokúsili skompletizovať získané poznatky. Spoločne prejdeme všetky hárky a vyhodnotíme informácie napísané na hárku. Prečiarokneme informácie, ktoré sú dvakrát, spočítame fakty, ktorá skupina koľko napísala a vyhodnotíme najlepšiu skupinu. Oceníme ju potleskom podľa výberu, prípadne ohodnotíme pochvalou. Pochválime všetkých žiakov za prácu a snahu. Porozprávame sa ako sa im v skupine pracovalo, ako sa cítili.

Skúsenosti a postrehy z realizácie aktivity

Kooperatívna metóda - rotačný prehľad bola realizovaná v triede, kde žiaci mali osvojenú túto aktivitu. Tematický celok sme mali prebraný, išlo iba o utvrdenie učiva a vyprovokovanie rozmýšľania v súvislostiach. Žiakov som rozdelila do náhodných skupín, odpočítavaním. Museli sa dohodnúť, kto bude zapisovateľom skupiny, ostatní členovia diktovali informácie, ktoré zapisovateľ zapisoval. Pri rozhodovaní o tom, čo napíšu na papier, musia svoje myšlienky sformulovať a prezentovať v ich zrozumiteľnej forme. Žiaci pri premiestňovaní musia analyzovať to, čo druhí napísali a pripísať vlastné myšlienky. Najťažšie sa pracovalo skupine, ktorá ako posledná prišla k danému hárku. Avšak každá skupina sa dostane do situácie, kde píše ako prvá a aj ako posledná. Veľakrát sa stane, že aj napriek tomu, že nepíše skupina ako prvá, dokáže napísať viac informácií ako tí, čo majú možnosť začať písať na hárok papiera. Žiaci sa posúvajú po intervaloch asi 4 minút, ale učiteľ odhadne, kedy je vhodné dať znamenie na zmenu, podľa toho ako žiaci pracujú.

Táto metóda je ľahko použiteľná na všetkých hodinách najlepšie na opakovanie tematických celkov. Často som ju využívala aj na slovenskom jazyku, napr. pri preberaní vybraných slov žiaci dopisovali iba slová, vyhodnotila sa skupina, ktorá napísala najviac slov a pod.

4.2 Vyučovacia hodina s použitím metódy vennov diagram

Ročník: štvrtý ISCED 1 – primárne vzdelávanie

Tematický celok: V súlade s prírodou

Téma: Plavíme sa po Dunaji a Dunajci

Organizačná forma: 45 – minútová vyučovacia hodina

Medzipredmetové vzťahy: slovenský jazyk a literatúra, prírodoveda, výtvarná výchova

Formy práce: práca vo dvojiciach

Pomôcky: hárky papiera - formát A 4, perá, učebnice, mapa, interaktívna tabuľa

Metódy: metóda vennov diagram, riadený rozhovor

Hlavný cieľ aktivity: poznať rozdiel medzi riekami Dunaj a Dunajec

Čiastkový cieľ aktivity: vedieť ich nájsť na mape, vedieť uvažovať v súvislostiach, vedieť sa ohodnotiť, vedieť spolupracovať

Vymedzenie kompetencií: mať pozitívny vzťah k Slovensku, kooperácia v rámci triedy, sebavyjadrenie, sociálne a komunikačné kompetencie, kompetencie riešiť problémy, hodnotenie svojej práce i práce spolužiakov

Metodický postup:

I. Úvodná časť: Evokácia

Žiakov oboznámime s cieľom hodiny. Vedeťme riadený rozhovor o riekach Slovenska o ich splavnosti. Frontálne opakujeme tému o Dunaji a Dunajci. Ukážeme si na mape obe rieky. Práca s internetovou stránkou <http://www.spoznaj.eu/rieka-dunaj> a pozretie videa o rieke Dunaj a Dunajec: <https://www.youtube.com/watch?v=9BjtgruWJQw> a <https://www.youtube.com/watch?v=YJ-cNCy4oPw>.

II. Hlavná časť: Uvedomenie si významu

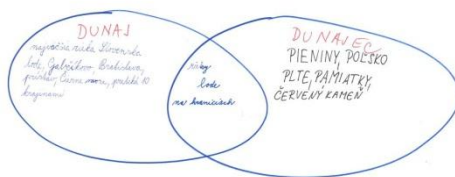
Po zhladnutí videa vytvoríme dvojice. Každá dvojica na hárok papiera si nakreslí dve kružnice, ktoré sa pretínajú – príloha 2. Jeden žiak píše do jednej kružnice o rieke Dunaj a druhý do druhej kružnice o rieke Dunajec. Po skončení písania si navzájom dvojica prečíta čo napísala a potom hľadajú spoločné myšlienky, ktoré napíše do prieniku kružníc. Vybrané dvojice, alebo podľa záujmu aj všetky sa prezentujú pred celou triedou.

III. Záverečná časť: Reflexia

Zhodnotenie práce na hodine. Pochválime všetkých žiakov za spoluprácu. Odmeníme pochvalou najlepšie pracujúce dvojice. Žiaci mali priestor na slobodnú diskusiu a vzájomný rozhovor o tom ako sa im spolu pracovalo.

Skúsenosti a postrehy z realizácie aktivity

Metódu vennov diagram už žiaci poznali, nepotrebovali vysvetľovať princípy aktivity. Pri pokyne o nakreslení kružníc, vedeli už čo ich čaká. Najskôr pracuje každý sám na spoločnom papieri a potom dvojica musí komunikovať a hľadať spoločné slová. Do diagramov sa píše heslovite, väčšinou iba jednoslovné, výstižné. Ak sa s metódou vennov diagram pracuje prvý krát treba žiakom nechať viac času na prácu. Ak metódu poznajú stačí im 10 – 15 minút záleží od náročnosti témy. Je to veľmi jednoduchá metóda, ľahko využiteľná na rôzne témy a rôzne predmety. Učí žiakov diskutovať s partnerom, počúvať názory druhých, kriticky myslieť a správne formulovať informácie. Vennove diagramy sa dajú využiť aj opačne. Najskôr sa do stredu napíše spoločná vec, napríklad slovo alebo číslo a žiaci hľadajú rozdiely. Napr. na hodine matematiky do stredu napíšeme číslo 25 a žiaci vymýšľajú príklady s týmto výsledkom do jednej kružnice na sčítanie a do druhej na odčítanie.

Obr.č.3.Vennov diagram
(foto: Hajrová, M., 2014)

4.3 Vyučovacia hodina s použitím metódy skladačka

Ročník: štvrtý ISCED 1 – primárne vzdelávanie

Tematický celok: Tradície a zvyky

Téma: Kalendárne zvyky – Veľká noc

Organizačná forma: 45 – minútová vyučovacia hodina

Medzipredmetové vzťahy: slovenský jazyk a literatúra, prírodoveda, výtvarná výchova

Formy práce: práca v skupinách

Pomôcky: rozstrihaný text, perá, čísla na označenie stolov

Metódy: kooperatívna metóda skladačka, riadený rozhovor

Hlavný cieľ aktivity: spoznať zvyky veľkonočného týždňa

Čiastkový cieľ aktivity: vedieť naučiť spolužiakov novú vedomosť, vedieť uvažovať v súvislostiach, vedieť sa ohodnotiť, vedieť spolupracovať

Vymedzenie kompetencií: mať pozitívny vzťah k zvykom a tradíciám Slovenska, kooperácia v rámci triedy, sebaujadrenie, sociálne a komunikačné kompetencie, kompetencie riešiť problémy, hodnotenie svojej práce i práce spolužiakov

Metodický postup:

I. Úvodná časť: Evokácia

Žiakov oboznámime s cieľom hodiny. Motivujeme ich, že ich „premeníme“ na expertov. Rozdelíme sa do skupín – odpočítavaním do 4. Vysvetlíme žiakom systém metódy skladačka – príloha 3.

II. Hlavná časť: Uvedomenie si významu

Lavice máme označené číslami. Jednotky si sadnú k lavici, ktorá je označená číslom 1, dvojky k 2 atď. Náučný článok mám rozstrihaný a rozmnožený pre každého žiaka na 4 časti – príloha 4. Na laviciach s č.1 je prvá časť článku, na č.2 druhá časť ... Experti si prečítajú danú časť textu a snažia sa ho pochopiť, po prečítaní diskutujú v skupine o článku, či mu správne porozumeli a vysvetľujú si navzájom nejasnosti. Učiteľ sa stáva facilitátorom, pozoruje usmerňuje žiakov a keď vidí, že žiaci majú text zvládnuť, dáva pokyn na vrátenie sa do pôvodných skupín. Tu sa stretávajú všetky čísla od 1 po 4. Po poradí žiaci vysvetľujú danú časť textu svojim spolužiakom v skupine.

III. Záverečná časť: Reflexia

Pochválime všetkých žiakov za prácu a snahu. Spoločne si zopakujeme čo sme sa nové naučili. Povieme si ako sa nám pracovalo, ako sme sa pri práci cítili. Aké je to byť „expertom“.

Skúsenosti a postrehy z realizácie aktivity

Aktivita skladačka bola v tejto triede použitá prvýkrát. Spočiatku žiakom robilo problém pochopiť princíp metódy. Je lepšie, keď si fyzicky sadnú najskôr ako základná skupina, kde sú štyria žiaci – jednotka, dvojka, trojka, štvorka. Potom sa rozdelia tak, že sa stretnú pri jednom stole iba jednotky, pri ďalšom iba dvojka atď. Ak máme v triede viac žiakov, môžeme si pomôcť, že dáme do skupiny dvoch žiakov, ktorí budú jednotky,

prípadne dvojky. Vhodné je to urobiť hlavne, ak máme slabších prípadne integrovaných žiakov. V jednej skupine sa tam môže ocitnúť 5 žiakov podľa toho ako nám to vychádza. Takže budú v skupine napr. dve dvojky (môžeme číslo ovplyvniť podľa náročnosti textu). Metóda je veľmi ľahko využiteľná na viacerých vyučovacích hodinách. Problém je pre učiteľa nájsť vhodný, veku primeraný text, ktorý by rozdelil na časti. Žiaci sú motivovaní už samotnou zodpovednosťou stať sa expertom, vedieť vysvetliť danú časť textu ostatným spolužiakom. Prostredníctvom tejto metódy žiaci samostatne tvorivo myslia, ale tiež vzájomne medzi sebou kooperujú. Nechýba ani možnosť slobodnej diskusie či vzájomného rozhovoru.

4.4 Vyučovacia hodina s použitím metódy rovnakí /rozdielni

Ročník: štvrtý ISCED 1 – primárne vzdelávanie

Tematický celok: Cestujeme

Téma: Bratislava – Košice – opakovanie tematického celku

Organizačná forma: 45 – minútová vyučovacia hodina

Medzipredmetové vzťahy: slovenský jazyk a literatúra, prírodoveda, výtvarná výchova, matematika

Formy práce: skupinová práca

Pomôcky: hárky papiera - formát A 4, fixky, perá, učebnice, mapa

Metódy: metóda rovnakí/ rozdielni, riadený rozhovor

Hlavný cieľ aktivity: poznať hlavné mesto SR a druhé najväčšie mesto SR, vedieť ich porovnať

Čiastkový cieľ aktivity: vedieť uvažovať v súvislostiach, nájsť rozdiely a spoločné znaky miest, dopravy, vedieť sa ohodnotiť

Vymedzenie kompetencií: mať pozitívny vzťah k SR, poznať aktivity kooperatívneho učenia, sociálne a komunikačné kompetencie, kompetencie riešiť problémy, hodnotenie svojej práce i práce spolužiakov

Metodický postup:

I. Úvodná časť: Evokácia

Oboznámime žiakov s cieľom hodiny. Frontálne si zopakujeme, čo vieme o mestách Bratislava, Košice, Topoľčany (rodné mesto), Nitra (krajské mesto). Ako sa môžeme mestami prepravovať, ktorá z ciest je najvýhodnejšia. Spomenieme si na zistenie cien dopravy z internetu.

II . Hlavná časť: Uvedomenie si významu

Rozdelíme žiakov do skupín. Losujeme si začiatočné písmená miest, prípadne dopravných prostriedkov. Žiaci, ktorí si vylosovali písmená B a K tvoria jednu skupinu, žiaci s písmenami T a N tvoria druhú skupinu. Písmená V a A tvoria ďalšiu skupinu. Usporiadame si triedu na prácu v skupinách. Metódu rovnakí/ rozdielni už žiaci poznajú. Na žiakov s vylosovanými písmenami B a K, čaká hárkok papiera s nadpisom Bratislava a Košice, žiaci s písmenami T a N sú nad hárkom s nadpisom Topoľčany a Nitra a písmená V a A označujú dopravné prostriedky vlak a autobus. Každá skupina pracuje nad rôznou témou. Do stredu hárku píše žiaci, čo majú dané mestá alebo dopravné prostriedky spoločné a rohov papiera dopisuje každý rozdiely týchto miest, prípadne dopravných prostriedkov. V skupinách prebieha diskusia, tvorivá atmosféra, vytvárajú sa plagáty.

III. Závěrečná část: Reflexia

Po dokončení plagátov, každá skupina svoju prácu odprezentuje pred celou triedou. Povedia, ako sa im pracovalo, ako sa cítili pri práci. Všetky práce oceníme a vystavíme v triede.

Skúsenosti a postrehy z realizácie aktivity

Žiaci mali učivo už osvojené, bolo to netradičné opakovanie tematického celku. V skupinách boli žiaci prinútení uvažovať v súvislostiach, spolupracovať, hľadať spoločné a rozdielne znaky danej témy. Na vytvorenie plagátu mali dovolené používať okrem slovného vyjadrovania aj kresbu. Využili to žiaci hlavne pri téme porovnávania dopravných prostriedkov. Výber žiakov do skupiny bol náhodný, v skupine sa stretli aj problémoví žiaci, preto bola pre niektoré deti práca náročnejšia. Učiteľ musí usmerňovať prácu v skupinách a dohliadať, aby nám zostal čas na prezentovanie plagátov, preto odporúčam úvodné opakovanie učiva skrátiť. Je potrebné venovať dostatočný priestor reflexii.

Obr.č.4. Rovnakí/rozdielni

(foto: Hajrová, M., 2014)

ZÁVER

Ludská spoločnosť sa skladá z mnohých navzájom sa prekrývajúcich spolupracujúcich skupín – rodín, susedských spoločenstiev, pracovných skupín, ktoré sú navzájom prepojené a často na seba závislé. Práve škola má deti pripraviť na tento svet plný kooperatívnych vzťahov, má ich vzdelávať, ale aj socializovať.

Spoločné učenie rozvíja sociálne a rozumové schopnosti. Mnohé z toho čo sa človek naučí, je v súčinnosti s druhými. V spolupráci s druhými vždy človek dosiahne viac. Je to niečo jedinečné, neopakovateľné. Dokázať spolupracovať na spoločnej úlohe, vytvárať prostredie pre spoločné zdieľanie, dokázať potlačiť individualizmus v prospech fungovania celku, to je najdôležitejšie, čo by sme mali deti naučiť nielen v súvislosti s formovaním partnerských a rodinných vzťahov.

Pre kooperatívne vyučovanie je charakteristické rozdelenie žiakov do skupín podľa rôznych hľadísk, napríklad podľa záujmu, druhu činnosti, náročnosti úloh, náhodným alebo zámerným delením podľa nejakého pravidla, odčítaním. Skupinu tvoria dvaja až piati žiaci. Práca v skupine zlepšuje priebeh učenia a využíva sa často najmä vo fáze precvičovania a upevňovania poznatkov a zručností. Táto organizačná forma sa snaží prispôbiť výučbu individuálnym potrebám a záujmom jednotlivých žiakov, je to jej výhoda oproti frontálnemu vyučovaniu.

Spolupráca je pri dosahovaní cieľov najdôležitejšia. Výsledky jednotlivca sú podporované činnosťou celej skupiny a celá skupina profituje z práce svojich členov. Medzi základné znaky patrí vzájomná pozitívna závislosť, interakcia členov skupiny, osobná zodpovednosť, formovanie a využitie interpersonálnych zručností, reflexia skupinovej činnosti.

Pokúsila som sa v práci predostrieť kooperatívne učenie u detí mladšieho školského veku ako vhodnú oblasť pôsobenia na tvorivosť a náuku spolupracovať. Práca je ukážkou rôznych metód ako žiaci spolupracujú, navzájom si pomáhajú a tak dosahujú spoločný cieľ. Konkrétnymi ukážkami niekoľkých hodín vlastivedy som chcela ukázať moje najobľúbenejšie kooperatívne metódy, odskúšané vo viacerých predmetoch. Žiaci spočiatku majú problém pracovať v skupinách, nevedia sa dohodnúť, často sa hádajú, sú hluční alebo si vyberajú s kým chcú spolupracovať alebo nie. Pri častejšom používaní týchto metód si žiaci na prácu v kooperácii zvyknú a nerobí im problém. Výsledky prác sú omnoho lepšie. Skupinovou prácou sa zároveň vytvára dostatok príležitostí na rozvíjanie a posilňovanie komunikačnej schopnosti slabších žiakov. Deti sa učia zručnostiam potrebným pre život. Vedieť spolupracovať, vedieť sa vypočuť, dohodnúť sa, vedieť si obhájiť a odprezentovať svoju prácu. Kooperatívne vyučovanie je efektívnejšie v porovnaní s ostatnými spôsobmi vyučovania najmä v oblasti vytvárania pozitívnych vzťahov medzi žiakmi, zvýšení ich sebadôvery a motivácie k učeniu, rovnováhy medzi žiakmi, ale aj v oblasti kognitívneho učenia.

Potvrdilo sa mi, že týmito metódami a pozitívnym prístupom je vyučovanie pre deti zaujímavejšie, vtiahne ich do centra diania a zároveň vzťahy medzi učiteľom a žiakmi sú otvorenejšie a bližšie. Podávajú lepšie výkony, vedie ich to k hlbšiemu porozumeniu

a kritickému mysleniu. Aj pri krátkodobom používaní kooperatívnych metód sa žiaci výraznejšie zlepšia vo vedomostiach i v sociálnych zručnostiach.

V kooperatívnom vyučovaní pri akceptovaní rôznorodosti učiteľských a žiackych individualít musí každý učiteľ nájsť odpovede a riešenia pre svojich žiakov predovšetkým sám.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. ADAMUSOVÁ, Mária et al., 2001. Projekt Orava v praxi. Občianske združenie Orava pre demokraciu vo vzdelávaní. 2001. ISBN 80-968664-0-0
2. Gogolová, Darina. 2012. Skupinové a kooperatívne vyučovanie. Dr. Josef Raabe Slovensko. Bratislava. 2012. ISBN 978-80-89182-54-1
3. KLIMOVIČ, Martin. 2009. Tvorivé písanie v primárnej škole. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2009. ISBN 978-80-8068-982-7
4. PETRASOVÁ, Alica. 2008. Kriticky mysliaci učiteľ – tvorca kvality školy. Prešov: Metodicko – pedagogické centrum Bratislava, alokované pracovisko Prešov. 2008. ISBN 978-80-8045-517-0
5. STEEL, J.L.-MEREDITH, K.S. – TEMPLE, CH. 1999. Kooperatívne učenie. Projekt Orava. Príručka V. Bratislava, 1999. ISBN 978-80-89121-16-8
6. Štátny vzdelávací program pre 1. stupeň základnej školy v Slovenskej republike ISCED 1 – primárne vzdelávanie

Internetové zdroje

7. Rieka Dunaj . Dostupné 9.5.2014 na <http://www.spoznaj.eu/rieka-dunaj>
8. Sútok rieky Dunaj a Morava. Dostupné 11.5.2014 na <https://www.youtube.com/watch?v=9BjtgruWlQw>
9. Splav rieky Dunajec Dostupné 10.5.2014 na <https://www.youtube.com/watch?v=YJ-cNCy4oPw>
10. Ľudové zvyky, tradície a remeslá Dostupné 7.5.2014 na http://www.mpc-edu.sk/library/files/j_veresova_b_jurakova_ludove_zvyky_tradicie_a_remesla_vo_vyc_h_mimo_vyuc.pdf

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 Rotačný prehľad

Príloha 2 Vennov diagram

Príloha 3 Skladačka

Príloha 4 Veľká noc

Príloha 5 Rovnakí/Rozdielni

Všeobecná charakteristika metódy – Rotačný prehľad

Ciel': žiaci sa naučia aktivovať svoje pôvodné vedomosti, prepájať informáciu z rôznych zdrojov, analyzovať informáciu predstavenú inými

Opis:

1. Niekoľko otázok alebo tém (4 - 6) sa napíše na veľké papiere a rozvešia okolo miestnosti.
2. Žiaci sú rozdelení do malých skupín po troch alebo štyroch. Každá skupina má pridelenú otázku alebo tému. Premiestnia sa k papieru s ich témou. Počas 4 až 5 minút diskutujú o otázke alebo o téme a napíšu výsledky diskusie na papier.
3. Na znamenie od učiteľa sa skupiny pohnú k ďalšiemu papieru a prečítajú otázku alebo tému a informáciu, ktorú tam napísala predchádzajúca skupina. Diskutujú o otázke/téme, ktorú si prečítajú, ako aj o informáciách, ktoré tam sú a potom pridávajú svoje vlastné informácie alebo poznámky.
4. Učiteľ dáva znamenia jednotlivým skupinám, aby menili pozície, striedajúc sa dovedy, kým sa skupiny nevrátia k svojim pôvodným papierom.

Čo sa deje počas aktivity

Žiaci musia aktivovať vedomosti, ktoré majú o téme a o otázkach, ktoré skúmajú. Tým, že diskutujú o otázkach alebo o téme s ostatnými študentmi v malej skupine, musia počúvať názory druhých a kriticky premýšľať nad tým, čo povedia. Keď sa rozhodujú, čo napíšu na papier, musia syntetizovať informáciu z rôznych zdrojov, vrátane textu, ktorý predtým čítali, vrátane predchádzajúcej diskusie a myšlienok a názorov ostatných členov skupiny. Musia zorganizovať svoje myšlienky a prezentovať ich v zrozumiteľnej forme. Keď sa premiestňujú k nasledujúcemu papieru, žiaci musia analyzovať to, čo druhí napísali, zhodnotiť ich myšlienky a pripojiť svoje vlastné myšlienky k téme. Konceptuálne vedomosti sú rozšírené a vedomosti sú osvojované, keď sa žiaci rozprávajú medzi sebou v skupinách, čítajú predchádzajúce odpovede na papier a pridávajú ďalšie informácie.

Všeobecná charakteristika metódy – Vennov diagram

Cieľ:

Žiaci sa naučia:

- aktivizovať vedomosti
- analyzovať myšlienky a pojmy
- porovnávať myšlienky a pojmy
- hľadať spoločné prvky, vlastnosti

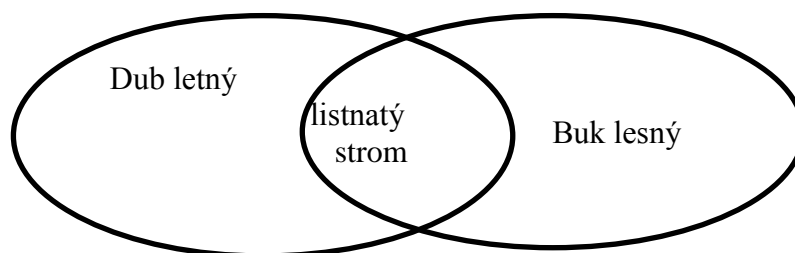
Opis:

Vennove diagramy slúžia na znázornenie dvoch alebo viacerých čiastočne sa prelínajúcich kružníc. Používajú sa na kontrastovanie myšlienok, aby sa ukázali ich spoločné prvky.

1. Žiaci porovnávajú nejaké dva pojmy
2. Vennov diagram s dvoma prekrývajúcimi sa kružnicami umožní porovnať prvky, vlastnosti oboch pojmov, pričom zvýrazní vlastnosti, ktoré boli pri oboch pojmoch spoločné.

Čo sa deje počas aktivity

Keď žiaci vytvárajú Vennove diagramy v pároch, môžu znázorniť len jednu časť diagramu a spoločne vyplnia prienik, ktorý znázorňuje spoločné prvky, vlastnosti pre oboja pojmy. Žiaci musia aktivovať vedomosti, ktoré majú o téme a o otázkach, ktoré skúmajú. Tým, že diskutujú o otázkach alebo o téme s partnerom, musia počúvať názory druhých a kriticky premýšľať nad tým, čo povedia. Keď sa rozhodujú, čo napíšu na papier, musia syntetizovať informáciu z rôznych zdrojov, vrátane textu, ktorý predtým čítali, vrátane predchádzajúcej diskusie a myšlienok a názorov svojho partnera. Musia zorganizovať svoje myšlienky a prezentovať ich v zrozumiteľnej forme.

Všeobecná charakteristika metódy– Skladačka

Ciel':

Žiaci sa naučia

- tímovej práci
- zodpovednosti
- vysvetľovaniu
- analyzovať myšlienky a pojmy

Opis:

Aktivita predstavuje tímovú prácu v rámci kooperatívnej skupiny, pričom každý z tímu sa stáva expertom pre určitý obsah učiva.

1. Vytvoríme domovské kooperatívne skupiny.
2. Pridelíme jednotlivým členom čísla podľa toho, ktorú časť textu učiva majú prečítať, naštudovať a vysvetliť ostatným. (žiakovi č.1 pridelieme prvú časť textu, žiakovi č.2 –druhú časť textu, žiakovi č.3 – tretiu časť textu a žiakovi č.4 pridelieme 4. časť textu.
3. Vytvoríme externé skupiny z členov, ktorí majú rovnaké časti textu. Po individuálnom prečítaní musia obsah textu prediskutovať s partnermi, aby sa uistili, či textu dobre rozumejú. V poslednej fáze sa dohodnú ako najlepšie naučiť text ostatných, keď sa vrátia do pôvodných skupín.
4. Vytvoríme pôvodné domovské skupiny. Každý z jej členov, ktorý nadobudol „externú! Znalosť o určenej časti učiva (podľa poradia častí v texte), podáva súhrn a vysvetľuje učivo. Cieľom je, aby sa všetci jej členovia naučili celé učivo.
5. Preveríme zvládnutie učiva rôznymi formami (písomnou skúškou, ústnou odpoveďou, prezentáciou ...).

Čo sa deje počas aktivity

Každý žiak sa pri tejto aktivite stáva expertom na danú časť textu. Je to pre žiakov veľká zodpovednosť. Žiaci musia naštudovať daný text tak, aby vedeli o tom informovať pôvodné skupiny. V pôvodných skupinách sa spolužiaci môžu „experta“ pýtať rôzne otázky týkajúce sa témy a žiak by mal vedieť odpovedať. Tým, že diskutujú v skupinách, navzájom sa učia učivo, ale aj vzájomne sa počúvať a kriticky premýšľať.

1.časť

Kvetná nedeľa – pôstna nedeľa – týždeň pred Veľkou nocou, ktorou sa začína veľkonočný týždeň. S Kvetnou nedeľou sa spája uctievanie zelených ratolestí a na omši sa svätia bahniatka. Ľudia verili, že ak takto posvätené prútičky zastrčia za povalový trám, ochránia svoj dom pred bleskom, príp. nimi šibali domáce zvieratá, aby boli zdravé a tučné. Typickým jedlom podávaným v Kvetnú nedeľu boli cestoviny posypané makom.

Zelený štvrtok – smútočný deň, spomienka na Poslednú večeru Ježiša Krista. So Zeleným štvrtkom sa spájali viaceré zvyky, ktoré súviseli s predstavou, že v tomto období sa aktivizujú nečisté a zlé sily. Najčastejším úkonom bolo robenie krížov na dvere stajní, ktoré mali zvieratá ochrániť pred strigami, a vkladanie cesnaku do stajní. Nečisté sily sa odstrašovali aj hlukom rapkáčov, s ktorými chodili po dedinách chlapci. Varili sa v ten deň pôstne zeleninové jedlá, najmä prívarky zo špenátu a šťaveľa.

2.časť

Veľký piatok – smútočný deň, v ktorý ukrižovali Krista. V ľudovej kultúre sa k veľkému piatku viazali zvyky spojené s očistou, pretože ľudia verili v nadprirodzené vlastnosti veľkonočnej vody. Rozšírené bolo aj brodenie koní, aby boli zdravé a silné. Tečúcu vodu si ľudia naberali do fľaš a používali je ako ochranný prostriedok proti zlým silám (napr. je dávali do základov domu). Ak sa nedodržiaval úplný pôst, pripravovali sa pôstne jedlá. Varili sa strukoviny, jedli údené ryby a kyslá polievka. Mastilo sa ľanovým alebo konopným olejom, nie maslom a bravčovou masťou. K veľkému piatku sa viažu rôzne pranostiky: Keď na Veľký piatok prší, bude mokré leto, ak je sucho, bude dobrá úroda.

3.časť

Biela sobota – smútočný deň, počas ktorého Ježiš Kristus odpočíval v hrobe zabalený do bielej plachty. Cirkevným zvykom bolo rozvázovanie zvonov, aby boli pripravené osláviť Ježišovo zmŕtvychvstanie. Známe sú zvyky, v ktorých mal svoju funkciu oheň (tzv. pálenie Judáša). Pred kostolom sa v Bielu sobotu spaľovali zvyšky posvätných predmetov, kňaz posväcoval oheň, ktorým sa zapalovala hlavná svieca. V ľudovom zvykosloví malo v tento deň svoju úlohu umývanie v potokoch alebo studničkách, ktoré malo chrániť pred chorobami. Biela sobota bola charakteristická prípravou jedál na Veľkonočnú nedeľu. Dievčatá farbili vajíčka a mládenci plietli korbáče z vrbového prútia.

4.časť

Veľkonočná nedeľa – cirkevný sviatok oslavujúci zmŕtvychvstanie Ježiša Krista, ktorý je vyvrcholením veľkonočných sviatkov. Na rannej omši sa v tento deň zvykli svätiť veľkonočné jedlá, z ktorých najvýznamnejšie boli vajíčka a veľkonočný koláč (paska). Po príchode z omše sa začala slávnostná konzumácia jedál. Obradné bolo jedenie prvého vajíčka, ktoré sa rozdelilo medzi všetkých členov rodiny, aby sa zabezpečila súdržnosť.

Veľkonočný pondelok – posledný deň sviatkov Veľkej noci, s ktorým sa spájajú obyčajné kúpania, oblievania a šibania dievčat a žien. Magický význam šibania vrbovými prútmi súvisle s vierou plodonosnú a životodarnú silu vegetácie kúpanie a oblievanie vodou malo zasa zabezpečiť očistu, zdravie a krásu.

Rovnakí/Rozdielni

Ciel':

Žiaci sa naučia:

- aktivovať vedomosti, ktoré majú o téme
- analyzovať myšlienky a pojmy
- objavovať vzťahy medzi myšlienkami a pojmami
- vážiť si rozdiely

Opis:

1. Rozdeľte študentov do malých skupín. Zadaťte každej skupine tri alebo štyri nápady, pojmy, témy, historické postavy, atď. Rozdajte každej skupine veľký hárok papiera a fixky alebo pastelky.
2. Žiaci v každej skupine sa podelia s tým, čo vedia o téme, ktorá im bola pridelená.
3. Do stredu veľkého papiera skupina nakreslí alebo napíše, v čom sú témy/myšlienky/l'udia rovnakí. Do každého rohu veľkého papiera jednotlivci nakreslia/napíšu, čo je rozdielne, jedinečné pre každú tému/myšlienku, o ktorej diskutujú. (Jedinečné vlastnosti nesmú byť vlastné žiadnej inej téme/myšlienke, ktorá sa práve rozoberá.)
4. Každá skupina sa predstaví so svojimi plagátmi pred celou triedou. Táto deľba môže mať formu opisu a ukážky plagátu, alebo pripevnenia plagátu na stenu, aby sa ostatní mohli naň hocikedy pozrieť, atď.

Čo sa deje počas aktivity

Každý žiak aktivuje svoje vedomosti o téme, ktorá sa práve preberá. Žiaci pracujú v malých skupinách a tak sa učia počúvať jeden druhého a vážiť si rozdielne vedomosti, ktoré každý jednotlivec prináša do diskusie. Rozhodovanie a vyjednávanie ohľadom toho, čo je rovnaké a čo je rozdielne pre jednotlivé témy rozširuje chápanie každej témy a pomáha študentom organizovať svoje vedomosti. Žiaci myslia kriticky pri analýzach jednotlivých tém a hľadání rozdielných vlastností. Predstavenie plagátov ostatným podporuje schopnosť žiakov reagovať a osvojovať si učenie.